2022

SANSKRIT

(Honours)

Paper : SKT–HC–3016

[Classical Sanskrit Literature (Drama)]

Full Marks : 80

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

UNIT—I

(Svapnavāsavadattam : Act I & VI)

(स्वप्नवासवदत्तम् : प्रथमः षष्ठः च अङ्कौ)

(*Marks* : 20 / अङ्काः 20 **)**

1. Answer any *three* of the following questions in brief : 1×3=3

अधोलिखितानां त्रयाणां प्रश्नानां लघूत्तराणि प्रदेयानि—

(a) How many Acts are there in the *Svapnavāsavadattam*?

'स्वप्नवासवदत्तम्' इति नाटके कति अङ्काः सन्ति?

(b) What is the metre of the First Verse of the *Svapnavāsavadattam*?

'स्वप्नवासवदत्तम्' इति नाटकस्य प्रथमश्लोकस्य छन्दः किमस्ति?

(c) "दुःखं न्यासस्य रक्षणम्"

What is the meaning of the term 'न्यास'?

'न्यास' इति शब्दस्य कोऽर्थः?

(d) "ननु किं शक्यं रक्षितुं प्राप्तकाले।"

Who is the speaker of the statement?

उक्तिरियं कस्य?

(e) "उपरताप्यनुपरता महासेनपुत्री।"

Who is the महासेनपुत्री referred to here?

महासेनपुत्री का अस्ति?

2. Answer any *one* of the following questions as directed : 2

निर्देशानुसारं निम्नलिखितयोः एकस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Fill in the blanks :

रिक्तस्थानानि पूरयत—

_____ सवर्णावासवदत्ताबलौ _____ त्वाम्।
पद्मावतीर्णपूर्णौ _____ भुजौ _____ ॥

(b) Elucidate the idea contained in the following :

अधस्तनस्य भावार्थो विशदीक्रियताम्—

"साक्षिमन्न्यासो निर्यातयितव्यः।"

3. Translate into English any *one* of the following : 5

निम्नलिखितयोः एकस्य आङ्गलभाषायाम् अनुवादः कार्यः —

(a) प्रद्वेषो बहुमानो वा संकल्पादुपजायते।
भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता॥

(b) कातरा येऽप्यशक्ता वा नोत्साहस्तेषु जायते।
प्रायेण हि नरेन्द्रश्रीः सोत्साहैरेव भुज्यते॥

4. *(a)* "भासनाटकचक्रेऽपि च्छेकैः क्षिप्तैः परीक्षितुम्।
स्वप्नवासवदत्तस्य दाहकोऽभून्न पावकः॥"

Discuss the significance of this statement. 10

अस्य श्लोकस्य तात्पर्यं विशदीक्रियताम्।

Or / अथवा

(b) Discuss the role of पद्मावती as found in the drama, *Svapnavāsavadattam*.

स्वप्नवासवदत्तनाटके परिदृश्यमानायाः पद्मावत्याः चारित्रिक-वैशिष्ट्यम् आलोच्यताम्।

UNIT—II

(Abhijñānaśākuntalam : Act I & IV)

(अभिज्ञानशाकुन्तलम् : प्रथमः चतुर्थः च अङ्कौ)

(*Marks* : 20 / अङ्काः 20)

5. Answer any *one* of the following questions in brief : 1

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु कस्यापि एकस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Who is the God invoked in the नान्दी verse of the 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्'?

अभिज्ञानशाकुन्तलनाटके नान्दीश्लोके कस्य देवस्य स्तुतिर्भवति?

(b) "कथमियं सा कण्वदुहिता?"

Who is कण्वदुहिता?

कण्वदुहिता का?

(c) "अयमहं भो"

Who is the speaker here?

उक्तिरियं कस्य?

6. Answer any *two* of the following questions as directed : 2×2=4

निर्देशानुसारम् अधोलिखितानां द्वयोः उत्तरं लेखनीयम्—

(a) "साक्षात् पश्यामीव पिनाकिनम्"

Explain the word 'पिनाकिन्'.

'पिनाकिन्' इत्यस्य व्याख्या विधेया।

(b) Define 'सूत्रधार'.

'सूत्रधार' इत्यस्य लक्षणं देयम्।

(c) Who is शार्ङ्गरव?

शार्ङ्गरवः कः?

(d) Elucidate the idea contained in the following :

अधस्तनस्य भावार्थो विशदीक्रियताम्—

तेजोद्वयस्य युगपद्व्यसनोदयाभ्यां
लोको नियम्यत इवात्मदशान्तरेषु।

7. Explain any *one* of the following : 5

निम्नलिखितयोः एकस्य व्याख्या विधेया—

(a) न खलु न खलु बाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्
मृदुनि मृगशरीरे तूलराशाविवाग्निः।
क बत हरिणकानां जीवितं चातिलोलं
क च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते॥

(b) अन्तर्हिते शशिनि सैव कुमुद्वती मे
दृष्टिं न नन्दयति संस्मरणीयशोभा।
इष्टप्रवासजनितान्यबलाजनस्य
दुःखानि नूनमतिमात्रसुदुःसहानि ॥

8. Answer any *one* of the following questions : 10
अधोलिखितानां प्रश्नानां कस्यापि एकस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) ''कालिदासस्य सर्वस्वमभिज्ञानशकुन्तलम्।''
Explain the statement.
उक्तिरियम् आलोच्यताम्।

(b) Discuss the character of शकुन्तला.
शकुन्तलायाः चारित्रिकवैशिष्ट्यम् आलोच्यताम्।

(c) Discuss the significance of the curse of दुर्वासा.
दुर्वासाभिशापस्य तात्पर्यं विशदीक्रियताम्।

UNIT—III

(Mudrārākṣasam : Act I, II & III)

(मुद्राराक्षसम् : प्रथमः द्वितीयः तृतीयः च अङ्काः)

(*Marks* : 20 / अङ्काः 20)

9. Answer any *three* of the following in brief : 1×3=3
अधोलिखितानां त्रयाणां लघूत्तराणि प्रदेयानि—

(a) Who is the hero of the drama, 'मुद्राराक्षस'?
'मुद्राराक्षस' इति नाटकस्य नायकः कः?

(b) What is the title of the Second Act of the drama, 'मुद्राराक्षस'?
मुद्राराक्षसगतद्वितीयाङ्कस्य नाम किम्?

(c) What is the meaning of the term 'मुद्रा'?
'मुद्रा' इत्यस्य कोऽभिप्रायः?

(d) ''वत्स उपवेष्टुमिच्छामि''
Derive the word 'उपवेष्टुम्'.
'उपवेष्टुम्' इत्यस्य व्युत्पत्तिः करणीया।

(e) ''तद्यावदमात्यराक्षस पश्यामि''
Who is राक्षस referred to here?
इत्यत्र राक्षसः कः?

10. Answer any *one* of the following : 2
निम्नलिखितयोः एकस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) ''आर्ये कृतश्रमोऽस्मि चतुःषष्ट्यङ्के ज्योतिःशास्त्रे''
What is चतुःषष्ट्यङ्क-ज्योतिःशास्त्र?
चतुःषष्ट्यङ्कं ज्योतिःशास्त्रम् इत्यस्य कः आशयः?

(b) Elucidate the idea contained in the following :

अधस्तनस्य भावार्थो विशदीक्रियताम्—

"पुरन्ध्रीणां प्रज्ञा पुरुषगुणविज्ञानविमुखी।"

11. Explain any *one* of the following verses : 5

अधस्तनयोः एकस्य व्याख्या करणीया—

(a) स्वयमाहृत्य भुञ्जाना बलिनोऽपि स्वभावतः।
गजेन्द्राश्च नरेन्द्राश्च प्रायः सीदन्ति दुःखिताः॥

(b) विरुद्धयोर्भृशमिह मन्त्रिमुख्ययो-
र्महावने वनगजयोरिवान्तरे।
अनिश्चयाद् गजवशयेव भीतया
गतागतैर्ध्रुवमिह खिद्यते श्रिया॥

12. *(a)* Estimate विशाखदत्त as a dramatist. 10

नाट्यकाररूपेण विशाखदत्तं विचारयतु।

Or / *अथवा*

(b) Discuss the subject matter of the 'मुद्राराक्षस'.

मुद्राराक्षसस्य कथावस्तु आलोच्यताम्।

UNIT—IV

(Critical Survey of Sanskrit Drama)

(संस्कृतनाटकस्य समीक्षात्मकं पर्यवेक्षणम्)

(*Marks* : 20 / अङ्काः 20)

13. Answer any *three* of the following questions in brief : 1×3=3

अधोलिखितानां प्रश्नानां केषांचित् त्रयाणां लघूत्तराणि प्रदेयानि—

(a) What types of Vedic hymns are stated as the source of Sanskrit drama?

कीदृशं वैदिकसूक्तं संस्कृतनाटकमूलम्?

(b) How many types of Rūpakas are there?

कति प्रकारकानि रूपकानि सन्ति?

(c) In which Sanskrit drama the character of 'शकार' is found?

कस्मिन् संस्कृतनाटके 'शकार' इति चरित्रस्य प्रयोगः दृश्यते?

(d) How many dramas are composed by Bhāsa?

भासेन कति संख्यकानि नाटकानि विरचितानि?

(e) Who is the author of the drama, 'प्रियदर्शिका'?

'प्रियदर्शिका' इति नाटकस्य नाट्यकारः कः?

14. Answer any *one* of the following : 2

निम्नलिखितयोः एकस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) What is प्रस्तावना?

प्रस्तावना का?

(b) Write the name of the dramas composed by Bhavabhūti.

भवभूतिप्रणीतानां नाटकानां नामानि लिख्यन्ताम्।

15. Write a short note on any *one* of the following : 5

अधस्तनयोः किमपि एकमाश्रित्य टिप्पणी लेखनीया—

(a) नान्दी

(b) शूद्रकः

16. Answer any *one* of the following questions : 10

अधस्तनानां प्रश्नानां किमपि एकं समाधेयम्—

(a) Prepare a note on the use of पञ्चसन्धि in the Sanskrit drama.

संस्कृतनाटके पञ्चसन्धिप्रयोगमाश्रित्य प्रबन्धः एकः लेखनीयः।

(b) Give an introduction on the dramas of Kālidāsa.

कालिदासप्रणीतनाटकानां परिचयः प्रदेयः।

(Continued)

(c) Write a note on the origin of Sanskrit drama.

संस्कृतनाटकोत्पत्तिः इति विषयमधिकृत्य एका टिप्पणी लेखनीया।

★★★